

A photograph of a forest with many thin, moss-covered tree trunks and a dense canopy of green leaves. The ground is covered in brown fallen leaves.

April 2021 · Nr. 117

LPD

avisen

I dette nr:

- *Program temadage*
- *Møde med grundlovens §71 tilsyn*
- *Ombudsmandens funktion*
- *Tvivlsom hjemmel til indgreb*

UDGIVER

Landsforeningen af Patient-
rådgivere og Bistandsværger
i Danmark, LPD

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR

Erik Dahlgaard
erikdahlgaard@live.dk

Indhold fra LPD-avisen må citeres
med angivelse af kilde jf. lov om
ophavsret.

Avisen modtager gerne mate-
riale, men påtager sig intet ansvar
for indsendt materiale. Avisen
forbeholder sig ret til at forkorte/
redigere i indsendt materiale.

LAYOUT OG TRYK

Mark & Storm Grafisk A/S

Avisen udkommer
4 gange årligt
Oplag: 1250

Materiale sendes til
erikdahlgaard@live.dk

WWW.LPD-INFO.DK

Leder

Kære læser. Det sidste år har i sandhed indbudt til kontor arbejde. De fleste af os har fået en it opgradering i virtuelle møder og anden kommunikation på en smitte sikker måde.

Vi må håbe det snart lysner, så bistandsværger og patientrådgivere igen kan møde klienter og samarbejdspartnere fysisk i fuld udstrækning. Man kan meget ved hjælp af elektroniske hjælpemidler, men det personlige møde kan ikke erstattes uden at den også vigtige nonverbale kommunikation tabt. Især når vi møder et nyt menneske vi skal forsøge at etablere en relation til, er det vigtigt, at vi kan mødes fysisk og få det hele indtryk af hinanden.

Imens vi har ventet på genåbning på alle planer, har vi i foreningen LPD arbejdet med forskellige relevante emner som fint kan klares "på skærmen". Vi har i flere år sammen med Grundlovens §71 tilsyn og Folke-tingets Ombudsmand arbejdet med undersøgelser samt afklaring af anvendelse af begrebet "skærmning til stue". Desuden har Ombudsmanden lavet undersøgelser omkring lovhjemmel til en del andre indgreb i patienters selvbestemmelsesret, når de er indlagt på en psykiatrisk afdeling. Indgreb som oftest begrundes i en afdelings husorden eller hensyn til sikkerheden på afdelingen.

Bestyrelsen i LPD

Formand og redaktør

Erik Dahlgaard
Tambogade 55
7790 Thyholm
30 62 81 93
erikdahlgaard@live.dk

Sekretær

Britta Nielsen
Hyacintvej 3
9380 Vestbjerg
29 60 24 27
brittahn84@gmail.com

Bestyrelsesmedlem

Anne Sieg
Skyllebakke Havn 24
3600 Frederikssund
29 80 01 52
kasserer@lpd-info.dk

Næstformand

Dorthe Skarsholt Falkenstrøm
Ejler Billes Allé 43, 4. sal
2300 København S
25 32 77 69
skarsholt@live.dk

Bestyrelsesmedlem

Inge Lise Lund
Høgevænget 7
5610 Assens
26 21 50 25
ingeliselund1@gmail.com

Regnskabskontrollant

Winnie Kirchheiner
Søndertoften 183
2630 Taastrup

Kasserer

Anders Ole R. Andersen
Udgårdstøften 38
8600 Silkeborg
21 44 97 03
hanneoganders8600@gmail.com

Bestyrelsesmedlem

Michael Just Jensen
22 55 76 58
michaeljustjensen@gmail.com

**Regnskabskontrollant
suppleant**

Else Marie J. Rosendahl
Vismarlundvej 8, 6500 Vojens
25 68 51 00
juhler.rosendahl@gmail.com

Indhold

Dette arbejde er der kommet to grundige udredninger ud af fra Ombudsmanden. I dette nr. af LPD-avisen har vi lavet et tema om emnerne. Vi får ofte henvendelser, hvor der er en del ukendskab til hvad Folketingets Ombudsmand kan behandle, og hvordan han arbejder. Vi håber at temaet kan bidrage til et større overblik over ombudsmandens funktionsområde.

De sidste måneder har det ikke været muligt at holde kurser pga. forsamlingsbegrænsningen. Vi er dog i fuld gang med at tilrettelægge temadage og landsmøde. Der er booket på Hotel Scandic i Ringsted den 25.-27. juni, da håber vi det vil være muligt at gennemføre det. Se indbydelse i avisen.

LPD har senest holdt møde med grundlovens §71 tilsyn, hvor vi havde en god dialog om aktuelle emner, dette kan man også læse mere om i dette nr.

*Med dette vil jeg ønske god læselyst.
Erik Dahlgaard, Redaktør*

1. Suppleant

Brian Olsen
Lolland
61 26 85 45
projektlederbo@gmail.com

2. Suppleant

Connie Smidstrup
Hyrupvej 6
7140 Stouby
61 65 55 74
smidstrup1@hotmail.com

Webmaster

Mikael Egevig
7400 Herning
webmaster@lpd-info.dk

www.LPD-info.dk

Møde med grundlovens §71 tilsyn	4
Program temadage	6
Ombudsmandens funktion	7
Skærmning til stue	9
Tvivlsom hjemmel til indgreb	17

Forside:

Fotograf: Niels H. Andersen

Møde med Grundlovens §71 tilsyn

Den 13. april deltog Dorthe Skarsholt Falkenstrøm og Erik Dahlgaard på vegne af LPD i det årlige møde med §71 tilsynet. Mødet tog udgangspunkt i vores oplæg, hvor vi havde sat tre emner på som fremgår herunder. Vi havde et godt møde, hvor emnerne blev uddybet og vi fik en dialog om spørgsmål om retssikkerheden for patienter indlagt og behandlet i henhold til "lov om tvang i psykiatrien"

Desuden lovede §71 tilsynet, at formidle vores spørgsmål vedrørende bistandsværgeres rolle under et retsmøde til Justitsministeren.

Man kan se spørgsmålets ordlyd her: **§ 71-tilsynet alm. del – spm. 17**. Desuden kan man følge besvarelsen på Folketingets hjemmeside. **§ 71-tilsynet**.

Kontingent

DET ER NU MULIGT AT BETALE KONTINGENT VHA. BETALINGSSERVICE

Vi er nu oprettet hos PBS, så du kan tilmelde din betaling hertil, så det årlige kontingent bliver trukket.

Vi har indberettet oplysninger på registrerede medlemmer

For tilmelding til PBS via dit pengeinstitut/netbank skal du bruge følgende oplysninger:

PBS nr.:	09736204
Debitorgruppe:	00001
Kundenr.:	dit medlemsnummer som står på adresselabelen bag på LPD Avisen.

Opkrævninger udsendes sidst i december med opkrævning i januar

LPD's oplæg til mødet den 13.04.2021

Tambohuse den 06.04.2021

Kære medlemmer af Grundlovens §71 tilsyn

Idet vi fra LPD's side ser frem til vores årlige møde, vil vi hermed fremkomme med nogle emner vi gerne vil diskutere med tilsynet.

Først vil vi takke tilsynet for den støtte vi har fået, da vi sidste år gjorde opmærksom på usikkerhed omkring finansiering af vores uddannelses og informations aktiviteter fremadrettet. Tilsynets henvendelse til Ministeriet hjalp, så der nu er ro på budgettet i en årrække.

Vi vil gerne til dette års møde med §71 tilsynet drøfte to udtalelser, som Folketingets Ombudsmand er kommet med for nylig:

Begge udtalelser er om emner, der har optaget både LPD og §71 tilsynet i årene og vi har især drøftet begrebet "skærmning til stue" flere gange.

Vi finder, at udtalelsen om Skærmning til stue" er meget brugbar for vores arbejde, og vil tage det med i vores videre arbejde.

Angående udtalelsen om "tvivlsom hjemmel til indgreb": her står vores kreds ofte i disse uklare problemstillinger. Vi hilser derfor velkommen, at der igangsættes arbejde med henblik på en tydeliggørelse af lovhjemmel, når en psykiatrisk afdeling ønsker at indskrænke patienters frihed, udover hvad der er reguleret i lov om tvang i psykiatrien.

Vi vil gerne drøfte dette og høre om tilsynets tanker om disse emner.

Et spørgsmål vi også har på hjerte, ligger udover tilsynets område. Vi har dog erfaret jeres store hjælpsomhed med at formidle spørgsmål og håber på jeres velvilje også i denne sag.

Det drejer sig om spørgsmål om bistandsværgers eventuelle beskikkelse "under sagens behandling". Her oplever vi stor uklarhed og forvirring om administrationen hos anklagemyndighederne og i retterne:

Bistandsværger kan beskikkes FØR en eventuelt dom og dette sker af og til. Se kapitel 2 i bekendtgørelse om bistandsværger. Heri er beskrevet at beskikkede bistandsværger har mulighed for at være til stede.

Kapitel 2

§ 4. Når politiet skønner, at der kan blive tale om at beskikke en bistandsværge for en sigtet eller tiltalt, skal spørgsmålet rejses over for retten på så tidligt et tidspunkt, at den, der eventuelt beskikkes, får mulighed for at være til stede under sagens behandling.

I kapitel 3 beskrives der at beskikkede bistandsværger skal sammen med den beskikkede forsvarer bistå den sigtede eller tiltalte under sagens behandling.

Se kapitel 3, § 8

Kapitel 3

Bistandsværgens opgaver og beføjelser

§ 7. Bistandsværgen skal så vidt muligt handle i samråd med den sigtede, tiltalte eller dømte.

§ 8. En bistandsværge, som beskikkes under straffesagens behandling, har i første række til opgave sammen med den beskikkede forsvarer at bistå den sigtede eller tiltalte under sagens behandling, jf. herved straffelovens § 71, stk. 1. Efter dommen er det ifølge straffelovens § 71, stk. 2, bistandsværgens opgave at holde sig underrettet om den dømtes tilstand og at drage omsorg for, at opholdet på sygehuset/sygehusafdelingen, i institutionen eller anstalten og andre foranstaltninger ikke udstrækkes længere end nødvendigt.

Det kunne være ønskeligt at få dette uddybet ift. vores hverv.

Der opstår af og til tvivl hos beskikkede bistandsværger og tvivlen består i om denne via beskikkelsen får muligheden for at deltage i sagens behandling eller om det må blive ud fra §8 at der skal biståes og i så fald, hvad denne biståelse indebærer.

I beskikkelsen står der som oftes bistå, men det kunne være ønskeligt hvis begrebet: "at bistå" kunne præciseres da bistandsværger ikke er jurister.

Med venlig hilsen

Erik Dahlgaard

Formand, LPD

Temadage for patientrådgivere og bistandsværger

Temadagene holdes den 25.-27. juni 2021

Adresse: Scandic Ringsted, Nørretorv 57, 4100 Ringsted

Tilmelding på; www.lpd-info.dk senest den 11. juni

Fredag den 25. juni

17.00- 17.45	Ankomst og registrering
17.45- 18.00	Velkomst v./ Erik Dahlgaard
18.00-19.30	Middag
19.40-21.15	Erfaringsudveksling

Lørdag den 26. juni

08.00- 9.00	Morgenmad
10.00- 12.00	Skærmning til stue og andre former for ulovregulerede indgreb over for psykiatriske patienter. Oplæg ved afdelingschef Morten Engberg, Folketingets Ombudsmand
12.00-	Frokost
14.00-17.00	Erfaring med psykiatrisk foranstaltningsdom i et recoveryperspektiv. Oplæg og diskussion ved Ane Moltke, Underviser, Phd.
18.30	Middag

Søndag den 27. juni

08.00- 9.00	Morgenmad
09.30- 10.30	Psykolog Jonas Vennike Ditlevsen om arbejdet med psykisk udfordrede
10.30- 12.30	Landsmøde
12.30	Frokost kør hjem "sandwich to go" og herefter tak for denne gang

Praktiske oplysninger: Tovholdere til temadagene er
Dorthe Skarsholt Falkenstrøm og Britta Nielsen

Tilmelding:	www.lpd-info.dk Tilmelding helst inden den 11.juni
Sted:	Hotel Scandic Ringsted Nørretorv 57, 4100 Ringsted
Ophold:	Ophold og fortæring afholdes af Justits/ Sundhedsministeriet.
Hotel:	Der er tjek ind fra fredag kl. 17.00
Refusion	Transport refunderes ved udfyldelse af køreseddel m. vedlagt brobizz eller billet. Der ydes statens lave takst.
Pauser:	Alle dage indlægges passende pauser med kaffe, the, vand og frugt.
Køresedler, bizz og billetter:	Sendes til: Anders Ole R. Andersen, Udgårdstøften 38, 8600 Silkeborg kasserer@lpd-info.dk

Ombudsmandens funktion og rolle

I vores funktion som patientrådgivere og bistandsværger kommer vi indimellem i kontakt med Folketingets ombudsmand. Det kan ske når ombudsmandsinstitutionen er på tilsyn på psykiatriske afdelinger eller botilbud, hvor vi har vores virke. Vi kan også komme i forbindelse med ombudsmanden, hvis vores klienter har et spørgsmål, hvor de føler at: *"Her bør der klages til ombudsmanden"*.

Det er dog ikke alle spørgsmål som Folketingets Ombudsmand kan gå ind i. Herunder kommer et udpluk om Ombudsmandens funktion:

Hvad kan ombudsmanden behandle:

En afgørelse

En klage til ombudsmanden kan handle om en afgørelse, myndighederne har truffet.

Myndighedens sagsbehandling

Den kan også handle om den behandling, en borger eller sag har fået af myndighederne – f.eks. at myndigheden har været for længe om at behandle sagen, eller at myndigheden har vejledt forkert.

Lang sagsbehandlingstid

Ombudsmanden kan også behandle klager over, at en myndighed ikke svarer, eller at sagen trækker ud (sagsbehandlingstiden). Også selv om sagen endnu ikke er slut.

Vi beder om, at borgere i første omgang selv rykker myndigheden for et svar.

Klagemuligheder skal være brugt

Ombudsmanden kan først behandle en klage, når alle andre muligheder for at klage er brugt. Det vil sige, når den øverste myndighed, der kan klages til, har truffet en afgørelse. Myndigheder skal skrive det i deres afgørelser, hvis der kan klage til en anden forvaltningsmyndighed. Det står typisk i slutningen af brevet.

HVEM kan klagen handle om

Ombudsmanden kan behandle klager over offentlige myndigheder, f.eks.:

- Kommuner og regioner
- Statslige myndigheder som ministerier og styrelser/direktorater
- Nævn og råd

Ombudsmanden behandler f.eks. klager over folkeskoler, Ankestyrelsen, Styrelsen for Patientsikkerhed, politiet, Ud-lændingenævnet og Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Hvad kan ombudsmanden ikke behandle:

Domme og domstole

Ombudsmanden behandler efter praksis ikke sager eller spørgsmål, der er under behandling ved domstolene, eller som forventes at blive indbragt for domstolene.

Dommere

Klager over dommere kan sendes til rettens præsident eller *Den Særlige Klageret*.

Visse tvistnævn og ankenævn

- tvistnævn, f.eks. hegnsyn, huslejenævn, Forbrugerklagenævnet og Advokatnævnet
- godkendte private ankenævn, f.eks. Teleankenævnet, Det finansielle ankenævn, Ankenævnet for Forsikring og Klagenævnet for Ejendomsformidling

Folketinget og love vedtaget af Folketinget

Ombudsmanden kan ikke behandle klager over Folketinget og indholdet af de love, som Folketinget vedtager. Han kan til gengæld godt behandle klager over bekendtgørelser og andre regler, som er lavet af en forvaltningsmyndighed.

Varer og tjenesteydelser

Ombudsmanden kan normalt ikke behandle klager over private, f.eks. butikker og de varer, de sælger.

Til private hører bl.a.: PostNord, e-Boks A/S, Nets-DanID A/S, teleselskaber, banker, realkreditinstitutter, forsikringselskaber, fagforeninger og butikker (herunder internetbutikker). Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen kan vejlede nærmere om klagemulighederne, hvis man er utilfreds med en vare eller tjenesteydelse. Se nærmere på *kfst.dk* under "Forbrugerforhold".

Klager over markedsføring - f.eks. spammail - kan sendes til *Forbrugerombudsmanden*.

Hvad gør ombudsmanden med oplysningerne i klagen:

Som klager må man regne med, at ombudsmanden giver besked om klagen til de myndigheder, klagen handler om. I nogle tilfælde sender ombudsmanden klager videre til myndighederne. Det hører med til sagsbehandlingen.

Når en klage vedrører en person, f.eks. en sagsbehandler i en myndighed, vil ombudsmanden normalt fortælle ham eller hende om klagen. Efter databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven har alle nemlig ret til at få at vide, at myndigheder og andre har oplysninger om dem i deres IT-system.

Hvis nogen beder om aktindsigt i en klagers sag hos ombudsmanden, vil ombudsmanden behandle anmodningen efter databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven samt principperne i forvaltningsloven og offentlighedsloven mv. Det kan altså godt være, at andre har ret til at få indsigt i nogle af oplysningerne i sagen.

Ombudsmanden bestemmer selv, hvilke klager han vil undersøge nærmere. Man har altså ikke krav på at få sin klage behandlet, selv om de almindelige betingelser for at klage er opfyldt.

Når vi vælger ikke at gå ind i en sag, kan det for eksempel skyldes, at klagen drejer sig om mindre ting. Det kan også være, at vi tidligt kan se, at vi ikke kan hjælpe borgeren til et bedre resultat.

Hvad kan ombudsmandens behandling af klagen føre til?

Ombudsmandens ret til selv at bestemme, hvor meget han vil undersøge en sag, følger af *ombudsmandslovens* § 16, stk. 1. Bestemmelsen bruges i praksis til at prioritere de sager, hvor der er udsigt til, at ombudsmanden kan gøre en forskel.

Når ombudsmanden vælger ikke at foretage sig mere vedrørende en klage, får klageren en forklaring i et brev. Normalt får den myndighed, klagen handler om, en kopi af brevet.

Tager ombudsmanden selv stilling til klagerne?

Ombudsmanden kan ikke selv sætte sig ind i alle klagerne – det er for meget for én person. Men han tager stilling til sager, som er principielle, f.eks. fordi de handler om et særlig svært juridisk problem eller om noget, som har betydning for mange andre sager.

De øvrige sager behandles af erfarne jurister i ombudsmandsinstitutionen.

Kan man klage til ombudsmanden og en myndighed samtidig:

Hvis der er mulighed for at klage til en eller flere myndigheder, skal man gøre det først og vente på myndighedens svar, inden man klager til ombudsmanden.

Vi beder om, at klagerne ikke løbende sender kopi af brevveksling med en myndighed til vores orientering (f.eks. sætter ombudsmanden på "cc" i mails til myndigheden).

Hvis vi modtager en mail sendt til vores orientering (sendt "cc"), foretager vi os normalt ikke noget i anledning af mailen. Det skyldes, at vi så vidt muligt koncentrerer os om at behandle egentlige klagesager.

Myndigheder skal skrive det i deres afgørelser, hvis der er mulighed for at klage til en anden forvaltningsmyndighed. Det står typisk i slutningen af brevet.

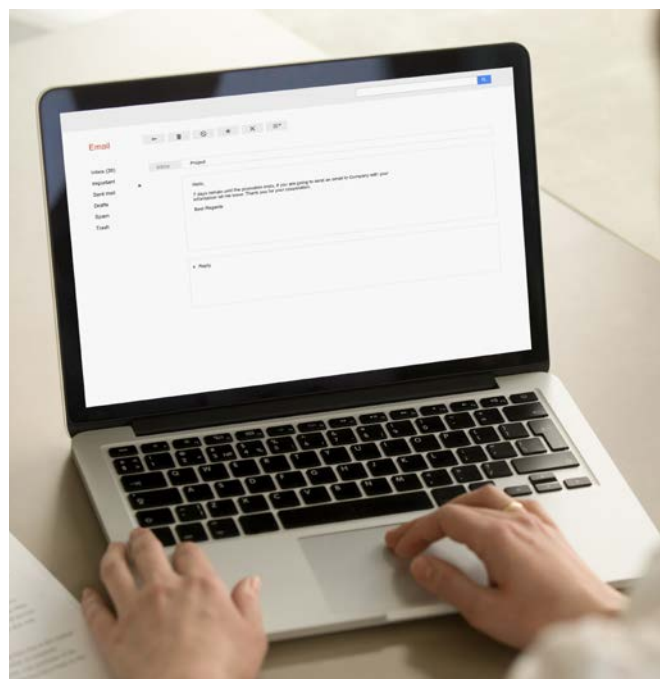
Er klagemuligheden ikke brugt

Hvis borgeren ikke har brugt sine klagemuligheder, beder vi enten borgeren om at gøre det, eller vi sender klagen videre til den relevante myndighed.

Klagefrist

Klagefristen på 1 år løber først fra det tidspunkt, hvor borgeren har modtaget den øverste klagemyndigheds afgørelse.

Kilde: ombudsmandens hjemmeside, 19.04.2021

Sundheds- og Ældreministeriet
Holbergsgade 6
1057 København K

Anvendelse af skærmning til stue på psykiatriske afdelinger, Sundheds- og Ældreministeriets sagsnr. 2002410

I forlængelse af en række tilsynsbesøg, der var gennemført af ombudsmandens medarbejdere i perioden fra juni 2017 til september 2019, har jeg rejst spørgsmål om anvendelsen af foranstaltningen "skærmning til stue" på psykiatriske afdelinger.

Jeg har nu færdigbehandlet sagen.

Det er min opfattelse, at skærmning til stue efter omstændighederne vil kunne ske på aftalemæssigt grundlag ud fra en konkret, lægefaglig vurdering med et behandlings- eller sikkerhedsmæssigt formål. Der vil løbende skulle foretages en revurdering af behovet for fortsat at opretholde en sådan aftale. Dette forhold behandler jeg under pkt. 4.2.

En aftalemæssig ordning forudsætter, at der foreligger et gyldigt samtykke fra patientens side. Heri ligger særligt, at samtykket er frivilligt, at det er givet på baggrund af fyldestgørende information, og at patienten er beslutningshabil. Disse forhold behandler jeg under pkt. 4.3.

Nedenfor gennemgår jeg baggrunden for resultatet af min undersøgelse. Til slut i brevet findes en sagsfremstilling.

25. juni 2020

Dok.nr. 19/03995-9/AAK
Bedes oplyst ved
henvendelse

**Folketingets
Ombudsmand**
Gammeltorv 22
1457 København K
33 13 25 12
www.ombudsmanden.dk
post@ombudsmanden.dk

Personlig henvendelse:
Man.-fre. 10-14
Telefontid:
Man.-tors. 9-16
Fre. 9-15

Ombudsmandens udtalelse

1. Baggrund

Under en række tilsynsbesøg, der blev gennemført af ombudsmandens medarbejdere i perioden fra juni 2017 til september 2019, blev ombudsmanden bekendt med, at foranstaltningen "skærmning til stue" (som på nogle af de besøgte afdelinger blev kaldt for "miljøskærmning", "arealbegrænsning" eller

"refleksionstid") på forskellige måder anvendes på de besøgte psykiatriske afdelinger.

I det følgende anvendes om denne type foranstaltning udtrykket "skærmning til stue".

Foranstaltningen er efter det oplyste på de nævnte tilsynsbesøg generelt kendetegnet ved, at en patient isoleres på egen stue eller et andet afgrænset areal med ulåst dør og eventuelt med en eller flere ansatte placeret som faste vagter uden for døren. Den blev på de besøgte psykiatriske afdelinger først og fremmest anvendt med henblik på at håndtere udadreagerende patienter. Formålet var efter det oplyste navnlig at sørge for, at patienten kunne finde ro, og at nedtrappe konflikter mellem den pågældende patient og andre patienter eller afdelingens personale. Hvis patienten bryder skærmningen, vil personalet typisk forsøge at overtale patienten til at blive på sin stue og, hvis dette ikke lykkes, tage stilling til, om betingelserne for anvendelse af tvang, f.eks. i form af personlig skærmning, jf. pkt. 2.4 nedenfor, er opfyldt.

For yderligere oplysninger om anvendelsen af foranstaltningen, herunder omfanget og varigheden heraf, henviser jeg til sagsfremstillingen nedenfor.

Sagen vedrører alene det generelle spørgsmål om, hvorvidt der over for patienter på psykiatriske afdelinger på aftalemæssigt grundlag kan iværksættes skærmning til stue, og hvad der i givet fald skal til for, at der kan siges at foreligge et gyldigt samtykke til foranstaltningen.

2. Det retlige grundlag

2.1. Et af de grundlæggende principper for sundhedsvæsenet er princippet om patientens selvbestemmelsesret. Princippet er lovfæstet i § 2 i sundhedsloven (lovbekendtgørelse nr. 903 af 26. august 2019) og danner grundlag for et krav om, at behandling skal ske med samtykke fra patienten, jf. sundhedslovens § 15.

Princippet om patientens selvbestemmelsesret og kravet om informeret samtykke gælder også for behandlingen af psykiatriske patienter, jf. psykiatrilovens § 1, stk. 1 (lovbekendtgørelse nr. 936 af 2. september 2019 om anvendelse af tvang i psykiatrien m.v.).

Hvis en patient på en psykiatrisk afdeling ikke ønsker at medvirke til en behandling, kan behandlingen kun gennemføres ved tvang, når psykiatrilovens betingelser er opfyldt.

Frihedsberøvelse og anden anvendelse af tvang over for psykiatriske patienter er således nærmere reguleret i psykiatriloven. I lovens § 1, stk. 2, er det fastsat, at frihedsberøvelse og anvendelse af anden tvang i forbindelse med indlæggelse, ophold og behandling på psykiatrisk afdeling kun må finde sted efter reglerne i psykiatriloven.

Det er herunder et krav, at indgrebet står i rimeligt forhold til det, som søges opnået, og at tvangen udøves så skånsomt som muligt og med størst mulig hensyntagen til patienten, således at der ikke forvoldes unødigt krænkelser eller ulempe. I det hele taget må tvang ikke anvendes i videre omfang, end hvad der er nødvendigt for at opnå det tilsigtede formål, jf. psykiatrilovens § 3.

Efter psykiatrilovens § 3, stk. 1, skal indlæggelse, ophold og behandling på psykiatrisk afdeling så vidt muligt finde sted med patientens samtykke. Overlægen har ansvaret for, at der opstilles en behandlingsplan for enhver, der indlægges på psykiatrisk afdeling. Patienten skal inddrages og høres om planens indhold, og patientens samtykke til dens gennemførelse skal til stadighed søges opnået, jf. i det hele lovens § 3, stk. 3.

Ifølge lovens § 4, stk. 1, må tvang ikke benyttes, før der er gjort, hvad der er muligt, for at opnå patientens frivillige medvirken. Når forholdene tillader det, skal patienten have en passende betænkningstid.

Det fremgår af reglerne om informeret samtykke i sundhedslovens kapitel 5, som psykiatrilovens § 1, stk. 1, henviser til, at ingen behandling må indledes eller fortsættes uden patientens informerede samtykke, medmindre andet følger af lov eller bestemmelser fastsat i henhold til lov eller af sundhedslovens §§ 17-19, jf. sundhedslovens § 15, stk. 1.

I sundhedslovens § 15 findes desuden regler om patientens adgang til at tilbagekalde sit samtykke (stk. 2) og om samtykkets form (stk. 4).

Af sundhedslovens § 15, stk. 3, fremgår, at der ved et informeret samtykke i sundhedsloven forstås et samtykke, der er givet på grundlag af fyldestgørende information fra sundhedspersonens side, jf. sundhedslovens § 16.

Bestemmelsen i sundhedslovens § 16 indeholder regler om indholdet af den information, som patienten har ret til (stk. 1, 4 og 5) og om retten til at frabede sig information (stk. 2). Desuden følger det af bestemmelsens stk. 3, at informationen skal gives på en hensynsfuld måde og være tilpasset patientens individuelle forudsætninger med hensyn til alder, modenhed, erfaring mv.

I medfør af bestemmelserne i sundhedslovens § 15, stk. 5, og § 16, stk. 6, er der fastsat nærmere regler om samtykkets og informationens form og indhold

i bekendtgørelse nr. 359 af 4. april 2019 om information og samtykke i forbindelse med behandling og ved videregivelse og indhentning af helbredsoplysninger mv.

Af bekendtgørelsens § 1, stk. 3, fremgår bl.a., at patienten skal være i stand til at overskue konsekvenserne af sine handlinger, det vil sige være beslutningshabil. Efter bekendtgørelsens § 5, stk. 3, skal informationen gives på en sådan måde og i et sådant omfang, at patienten i den nødvendige udstrækning forstår indholdet og betydningen af informationen.

Af forarbejderne til psykiatriloven fremgår, at der er tale om frivillighed, bl.a. hvis patienten ved en korrekt vejledning og information lader sig overbevise eller blot overtale til at medvirke. Til gengæld udgør en patients passivitet over for en foranstaltning ikke et tilstrækkeligt informeret samtykke til at iværksætte en foranstaltning på et frivilligt grundlag. Jeg henviser til de specielle bemærkninger til psykiatrilovens § 1, stk. 3 (dengang § 1, stk. 2 – lovforslag nr. LF 140 af 25. januar 2006, Folketingstidende 2005-2006).

Ifølge Helle Bødker Madsen og Jens Garde, *Psykiatritret*, 2. udgave (2017), s. 35, er et samtykke ikke frivilligt og dermed ugyldigt, hvis det er meddelt under et egentligt pres. Forfatterne anfører også, at et samtykke, som er givet under trussel om anvendelse af tvang, herunder fysisk tvang, er omfattet af tvangsbegrebet.

Jeg henviser i øvrigt til sagen [FOB 2020-15](#) (på ombudsmandens hjemmeside). I denne sags pkt. 2.1 er der en nærmere omtale og citater af de nævnte bestemmelser i psykiatriloven, sundhedsloven og den nævnte bekendtgørelse og af forarbejder til psykiatriloven, jf. lovforslag nr. LF 140 af 25. januar 2006, Folketingssamling 2005-2006, samt omtale af Højesterets dom gengivet i U 2019.4010 H og Helle Bødker Madsen og Jens Garde, *Psykiatritret*, 2. udgave (2017), s. 33. ff.

2.2. Bekendtgørelse nr. 530 af 24. maj 2018 om autoriserede sundhedspersoners patientjournaler (journalføring, opbevaring, videregivelse og overdragelse m.v.) fastsætter i § 2, stk. 1, 1. pkt., at der ved en patientjournal forstås optegnelser, som oplyser om patientens tilstand, den planlagte og udførte behandling mv., herunder hvilken information der er givet, og hvad patienten på den baggrund har tilkendegivet.

Efter bekendtgørelsens § 13, der vedrører information og samtykke mv., skal det fremgå af patientjournalen, hvilken mundtlig og eventuel skriftlig information, der er givet til patienten eller de pårørende eller en værgе ved stedfortrædende samtykke til behandling. Det skal også fremgå, hvad patienten/de pårørende/værgen på denne baggrund har tilkendegivet. Det samme gælder, når der er tale om indhentning og videregivelse af helbredsoplysninger m.v.

2.3. Det fremgår af psykiatrilovens § 3, stk. 3, 1. pkt., at overlægen har ansvaret for, at der opstilles en behandlingsplan for enhver, der indlægges på psykiatrisk afdeling, og at patienten inddrages og høres om planens indhold, samt at patientens samtykke til dens gennemførelse til stadighed søges opnået.

Af pkt. 3 i Sundhedsstyrelsens vejledning nr. 9778 af 2. august 2016 om forhåndstilkendegivelser, behandlingsplaner, tvangsfiksering og tvungen opfølgning efter udskrivning, m.v. for patienter indlagt på psykiatriske afdelinger følger det om behandlingsplaner efter psykiatrilovens § 3, stk. 3, bl.a., at lægen i forbindelse med udarbejdelsen af behandlingsplanen skal informere patienten om formålet med behandlingen og søge patientens samtykke til den påtænkte behandling, herunder overveje og diskutere patientens eventuelle forslag til andre behandlingsformer.

Patientens tilkendegivelser og resultatet af lægens og patientens drøftelse skal indføres i journalen, og der bør under hele behandlingsforløbet i videst muligt omfang træffes klare aftaler om samarbejdet mellem patient og behandlere. Disse aftaler skal journalføres.

2.4. Ved personlig skærmning forstås i psykiatriloven en foranstaltning, hvor et eller flere personalemedlemmer konstant befinder sig i umiddelbar nærhed af patienten, jf. psykiatrilovens § 18 d, stk. 1.

Personlig skærmning må kun benyttes, hvis patienten samtykker hertil, eller hvis det er nødvendigt for at afværge, at en patient begår selvmord eller på anden vis udsætter sit eller andres helbred for betydelig skade eller forfølger eller på anden måde groft forulemper medpatienter eller andre, jf. psykiatrilovens § 18 d, stk. 2.

Anvendelsen af personlig skærmning er nærmere reguleret i § 39 i bekendtgørelse nr. 1075 af 27. oktober 2019 om anvendelse af anden tvang end frihedsberøvelse på psykiatriske afdelinger (tvangsbekendtgørelsen). Efter denne bestemmelse forstås ved "umiddelbar nærhed", at patienten til stadighed er under opsyn, herunder ved badning og toiletbesøg, og at der dermed er mulighed for hurtig indgriben fra personalets side.

3. Sundheds- og Ældreministeriets retsopfattelse

Sundheds- og Ældreministeriet har i en udtalelse af 5. maj 2020 anført bl.a. følgende om ministeriets retsopfattelse:

”Ad 1. Hvilke foranstaltninger (...) kan anses for lovlige, uden der foreligger samtykke fra patienten

...

1.2 Sundheds- og Ældreministeriets bemærkninger

Sundheds- og Ældreministeriet henviser indledningsvist til, at foranstaltningen ”skærmning til stue” ikke fremgår af psykiatriloven eller bemærkningerne hertil.

Psykiatrilovens § 18 d giver alene mulighed for personlig skærmning, hvor ét eller flere personalemedlemmer konstant befinder sig i umiddelbar nærhed af patienten. Såfremt patienten ikke samtykker til personlig skærmning, må foranstaltningen kun anvendes i det omfang, det er nødvendigt for at afværge, at en patient begår selvmord eller på anden vis udsætter sit eller andres helbred for betydelig skade, eller forfølger eller på anden måde groft forulemper medpatienter eller andre.

Psykiatriloven indeholder således ikke hjemmel til, at en patient på psykiatrisk afdeling anbringes på patientens stue, uden patienten samtykker hertil. Et krav om, at patienten skal forblive på patientens stue, uden patienten samtykker hertil, må således betragtes som en tvangsforanstaltning uden hjemmel i psykiatriloven.

Sundheds- og Ældreministeriets bemærkninger for så vidt angår krav til det gyldige samtykke beskrives nærmere nedenfor under afsnit 2.

Ad 2. Krav til det gyldige samtykke

2.1 Sundhedslovens regler om samtykke samt om patienten har ladet sig overbevise eller blot overtalt til at medvirke

Sundheds- og Ældreministeriet bemærker indledningsvist, at sundhedslovens §§ 15 og 16 om informeret samtykke også gælder på psykiatriske afdelinger.

For så vidt angår spørgsmålet om kravene til det gyldige samtykke, henviser Sundheds- og Ældreministeriet til ministeriets tidligere svar på Folketingets Ombudsmands henvendelse af 14. november 2019 vedrørende udslusning fra døraflåsning på Sikringsafdelingen.

Det fremgår blandt andet heraf, at et informeret samtykke skal være givet på grundlag af fyldestgørende information fra sundhedspersonens side, jf. sundhedslovens § 15, stk. 3.

Som det endvidere er beskrevet i Sundheds- og Ældreministeriets tidligere svar, vil vurderingen af, om patienter kan betragtes som retlig kompetente til at samtykke, i sagens natur være særlig skærpet i forhold til patienter med svære psykiske lidelser.

Endelig fremgår, at der vil være tale om frivillighed, hvis patienten ved en korrekt vejledning og information lader sig overbevise eller blot overtale til at medvirke, hvorimod en patients passivitet over for en foranstaltning ikke udgør et tilstrækkeligt informeret samtykke til at iværksætte en foranstaltning på et frivilligt grundlag, jf. Folketingstidende 2005-2006, tillæg A, side 4139. De nærmere omstændigheder forbundet med, at en patient "lader sig overbevise eller blot overtale til at medvirke" er ikke beskrevet yderligere.

Det er Sundheds- og Ældreministeriets vurdering, at det ikke kan udelukkes, at en aftale om at skærmning til stue i forbindelse med at patienten eksempelvis har behov for færre stimuli og ro, i konkrete tilfælde og ud fra en lægefaglig vurdering kan ske på et aftalemæssigt grundlag og have et behandlings- eller sikkerhedsmæssigt sigte.

De af Folketingets Ombudsmand beskrevne eksempler, hvor patienten samtykker til at opholde sig på patientens stue, men muligvis ikke er klar over, at der er tale om en frivillig foranstaltning, vil ikke jf. ovenstående kunne betragtes som en gyldig aftale. Dette uanset om foranstaltningen er beskrevet i afdelingens husorden. Ligeledes findes det tvivlsomt, om man kan betragte patientens samtykke til at opholde sig på stuen gyldigt i forbindelse med, at patienten har kendskab til at der placeres en vagt uden for stuen, da vagtens placering kan opfattes som en udtalt trussel om anvendelse af tvang.

2.2 Hvilke elementer skal indgå i informationen, før informationen opfylder sundhedslovens § 16

Sundheds- og Ældreministeriet kan ikke oplyse, hvilken information der skal gives i forbindelse med en konkret aftale om skærmning til stue.

Sundheds- og Ældreministeriet henviser til ministeriets tidligere svar på Folketingets Ombudsmands henvendelse af 14. november 2019 vedrørende udslusning fra døraflåsning på Sikringsafdelingen, hvor sundhedslovens § 16 er beskrevet.

Det fremgår bl.a. af ministeriets tidligere svar, at en patient har ret til alle relevante oplysninger om sin helbredstilstand, sygdom og undersøgelsesmetoder, samt behandlingsmuligheder, sygdomsprognoser, risici

mm., jf. sundhedslovens § 16. Der tages udgangspunkt i, hvad en almindelig, fornuftig patient vil have behov for af information, for at føle sig tilstrækkelig informeret til at kunne give et samtykke til behandling.

Det følger endvidere af sundhedslovens § 16, stk. 3, at informationen skal gives på en hensynsfuld måde og være tilpasset patientens individuelle forudsætninger med hensyn til alder, modenhed, erfaring m.v. Nogle patienter kan endvidere være i en særlig situation, enten sygdomsmæssigt eller behandlingsmæssigt, der nødvendiggør, at der kræves yderligere information, end man normalt ville forvente.

Endelig følger det af sundhedslovens § 15, stk. 2, at en patient på ethvert tidspunkt kan tilbagekalde sit samtykke til behandling.

2.3 Patientens mulighed for at drøfte aftalen med sin bistandsværg eller patientrådgiver

Det er Sundheds- og Ældreministeriets umiddelbare vurdering, at patienter i forbindelsen med informationen om at indgå en aftale om skærmning til stue, bør informeres om muligheden for at drøfte aftalen med patientens bistandsværg eller patientrådgiver.

Dette vil sikre, at patienten fuldt ud forstår og kan indgå i en aftale om skærmning til stue.

2.4 Dokumentation for, at informationen er givet på tilstrækkelig vis
Sundheds- og Ældreministeriet henviser til ministeriets tidligere svar på Folketingets Ombudsmands henvendelse af 14. november 2019 vedrørende udslusning fra døraflåsning på Sikringsafdelingen, hvoraf det fremgår, at spørgsmålet om tilstrækkelig information beror på en konkret vurdering.

Sundheds- og Ældreministeriet kan således ikke endeligt eller udtømmende oplyse, hvad der ifølge ministeriet skal til, for at det kan anses for dokumenteret, at informationen i forbindelse med en aftale om skærmning til stue er givet på en sådan måde og i et sådan omfang, at patienten forstår indholdet og er i stand til at overskue konsekvenserne.

Det er dog Sundheds- og Ældreministeriets vurdering, at bl.a. indholdet og betydningen af aftalen, det behandlings- eller sikkerhedsmæssige formål med aftalen samt patientens tilkendegivelser klart bør fremgå af journalen. I forbindelse med beskrivelsen af indholdet og betydningen af aftalen bør det særligt fremgå, at aftalen er frivillig og at et samtykke kan trækkes tilbage. Dette da det fremgår af henvendelsen fra Folketingets Ombudsmand, at det på flere afdelinger ikke kan udelukkes, at patienter ikke er klar over, at der er tale om en frivillig foranstaltning."

Side 8 | 28

Link til hele rapporten:

https://www.google.dk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj6hffQ_Y_wAhVitIsKHczKBkAQFjACegQIAxAD&url=https%3A%2F%2Fwww.ombudsmanden.dk%2Ffind%2Fudtalelser%2Fbetretningssager%2Falle_bsager%2F2020-25%2F&usg=AOvVaw3F16pZpHm_WiNgkH14xqs4

**FOLKETINGETS
OMBUDSMAND**

FOB 2020-43

Tvivlsom hjemmel til indgreb på psykiatriske afdelinger

Resumé

17. december 2020

I forbindelse med flere tilsynsbesøg på psykiatriske afdelinger blev ombudsmanden bekendt med, at mange afdelingers husordener indeholdt regler om indgreb, hvor der kunne være tvivl, om der forelå den fornødne hjemmel.

Ombudsmanden rejste en generel egen drift-undersøgelse om forholdet.

Sundheds- og Ældreministeriet meddelte ombudsmanden, at der kunne være usikkerhed om rækkevidden af psykiatrilovens § 2 a om husordener og af anstaltsforholdet. Ministeriet tilkendegav derfor, at ministeriet ville arbejde for, at der blev skabt et klart hjemmelsgrundlag for visse nærmere angivne indgreb, så der fremadrettet ikke opstod tvivl om rammerne for at fastsætte begrænsninger i husordener på de psykiatriske afdelinger. Det gjaldt således regler på følgende områder: anvendelse af alkometer og urinprøve, vask af tøj for at ødelægge euforiserende stoffer samt afskæring eller begrænsning af 1) adgang til mobiltelefon, pc og lign., 2) besøg, 3) handel mellem patienterne og 4) seksuelt samkvem.

Sundheds- og Ældreministeriet meddelte desuden ombudsmanden, at psykiatriske afdelinger ikke havde hjemmel til at fastsætte regler om rutinemæssig åbning af post eller til at læse patienternes post, og at der heller ikke var hjemmel til at fastsætte regler om rutinemæssig kropsvsitation og rutinemæssig undersøgelse af ejendele.

Ombudsmanden var enig med ministeriet i, at der hverken var hjemmel til at fastsætte regler om rutinemæssig åbning af post eller til at læse patienters post. Ombudsmanden tog desuden ministeriets øvrige oplysninger til efterretning.

(Sag nr. 19/03847)

Aftaler

3.9

Forvaltningsret

12.1

12.2

24.1

■

I forbindelse med adskillige tilsynsbesøg på psykiatriske afdelinger blev ombudsmanden bekendt med, at mange afdelingers husordener indeholdt regler om indgreb, hvor der kunne være tvivl, om der var den fornødne hjemmel til at fastsætte disse regler. På den baggrund rejste ombudsmanden i et brev af 12. juni 2020 af egen drift en sag herom over for Sundheds- og Ældreministeriet.

Sagen handlede om, hvorvidt der var hjemmel til, at psykiatriske afdelinger i deres husordener kunne fastsætte regler om:

- åbning af post
- visitation af ejendele, herunder vask af ejendele
- rutinemæssig kropsvitation
- anvendelse af alkometer og urinprøve
- afskæring eller begrænsning af adgang til mobiltelefon, pc og lign.
- afskæring eller begrænsning af adgang til besøg
- afskæring eller begrænsning af adgang til handel og bytte
- afskæring eller begrænsning af adgang til seksuelt samkvem.

Efter at have gennemgået Sundheds- og Ældreministeriets udtalelser af 3. juli 2020 og 12. august 2020 afsluttede ombudsmanden den 15. september 2020 hovedparten af sagen. Ombudsmanden bad samtidig ministeriet om en supplerende udtalelse om et enkelt forhold i sagen.

På baggrund af Sundheds- og Ældreministeriets supplerende udtalelse af 27. oktober 2020 afsluttede ombudsmanden den resterende del af sagen ved et brev af 17. december 2020.

I det følgende gengives spørgsmålene i sagen sammen med ombudsmandens bemærkninger. Herefter følger en sagsfremstilling.

Hjemmel til regler om anvendelse af alkometer og urinprøve, afskæring eller begrænsning af adgang til mobiltelefon, pc og lign., besøg, handel og bytte og seksuelt samkvem

I sit brev af 12. juni 2020 bad ombudsmanden Sundheds- og Ældreministeriet om at udtale sig om hjemmelsgrundlaget for følgende indgreb på psykiatriske afdelinger:

- anvendelse af alkometer og urinprøve
- afskæring eller begrænsning af adgang til mobiltelefon, pc og lign.
- afskæring eller begrænsning af adgang til besøg
- afskæring eller begrænsning af adgang til handel og bytte

- afskæring eller begrænsning af adgang til seksuelt samkvem.

Ombudsmanden bad i den forbindelse ministeriet om at forholde sig til nogle eksempler fra konkrete husordener.

I en udtalelse af 3. juli 2020 anerkendte Sundheds- og Ældreministeriet, at der kunne være usikkerhed om rækkevidden af psykiatrilovens § 2 a om husordener og anstaltsforholdet, særligt med hensyn til begrænsninger af indgribende karakter på de psykiatriske afdelinger.

På den baggrund ville Sundheds- og Ældreministeriet arbejde for, at der blev skabt et klart hjemmelsgrundlag, så der fremadrettet ikke ville opstå tvivl om rammerne for at fastsætte begrænsninger i husordener på de psykiatriske afdelinger.

I et brev af 15. september 2020 underrettede ombudsmanden ministeriet om, at han tog dette til efterretning.

Hjemmel til regler om åbning af post

I brevet af 12. juni 2020 bad ombudsmanden Sundheds- og Ældreministeriet om at udtale sig om hjemmelsgrundlaget for at fastsætte regler om åbning af post, der fraveg reglerne i psykiatrilovens § 19 a. I den forbindelse bad ombudsmanden ministeriet om at udtale sig om, hvorvidt der var hjemmel til at fastsætte regler om rutinemæssig åbning af post.

Psykiatrilovens § 19 a er formuleret således:

”19 a. Ved mistanke om, at der er medikamenter, rusmidler eller farlige genstande i afdelingen, kan overlægen med henblik på at sikre, at disse ikke er blevet indført eller vil blive forsøgt indført til en eller flere patienter i afdelingen, uden retskendelse beslutte,

- 1) at en patients post skal åbnes og kontrolleres,
- 2) at en patients stue og ejendele skal undersøges, eller
- 3) at der skal foretages kropsvisitation af en patient.

Stk. 2. ...

Stk. 3. ...

Stk. 4. Åbning og kontrol af patientens post og undersøgelse af patientens stue og ejendele skal så vidt muligt foretages i patientens nærvær.

Stk. 5. Kropsvisitation efter stk. 1, nr. 3, omfatter ikke undersøgelse af kroppens hulrum.

Stk. 6. ...

Stk. 7. Overlægen kan beslutte, at medikamenter, rusmidler og farlige genstande, som bliver fundet ved indgreb efter stk. 1, 2 og 6, tages i forvaring. Overlægen skal overlade til politiet at afgøre, om medikamenter, rusmidler og farlige genstande besiddes i strid med den almindelige lovgivning, herunder lovgivningen om euforiserende stoffer og lovgivningen om våben m.v.

Stk. 8. Sundheds- og ældreministeren kan fastsætte nærmere regler om åbning og kontrol af patienters post, undersøgelse af patientstuer og patienters ejendele, kropsvisitation af patienter, anvendelse af kropsscannere og anvendelse af narkohunde."

I en udtalelse af 12. august 2020 anførte Sundheds- og Ældreministeriet, at der efter ministeriets vurdering ikke var hjemmel til at fastsætte regler om åbning af post, der fraveg reglerne i psykiatrilovens § 19 a. Ministeriet lagde herved vægt på, at det er et grundlæggende udgangspunkt i dansk ret, at foranstaltninger, der medfører indgreb i den personlige frihed, kræver udtrykkelig lovhjemmel. Ministeriet lagde endvidere vægt på, at det direkte fremgår af lovbemærkningerne, der dannede baggrund for vedtagelsen af psykiatrilovens § 19 a, at det ikke er hensigten, at der med henvisning til bestemmelsen kan foretages rutinemæssige undersøgelser, jf. lovforslag nr. LF 137 af 5. februar 2015, Folketingstidende 2014-2015, lovforslagets almindelige bemærkninger, pkt. 3.6.3.

Ministeriet anførte desuden, at psykiatrilovens § 19 a ikke indeholdt hjemmel til at læse patientens post.

I et brev af 15. september 2020 erklærede ombudsmanden sig enig med ministeriet i, at der hverken var hjemmel til at fastsætte regler om rutinemæssig åbning af post eller til at læse patienters post.

Regler om visitation af ejendele og rutinemæssig kropsvisitation

I brevet af 12. juni 2020 bad ombudsmanden desuden Sundheds- og Ældreministeriet om at udtale sig om hjemmelsgrundlaget for at fastsætte regler vedrørende visitation af ejendele og kropsvisitation. I den forbindelse bad ombudsmanden ministeriet om at udtale sig om bl.a.:

- hvorvidt der var hjemmel til at fastsætte regler om rutinemæssig visitation eller undersøgelse, der fraveg reglerne i psykiatrilovens § 19 a,
- hvordan et psykiatrisk afsnit måtte forholde sig, hvis en patient nægter at lade sig visitere,
- hvorvidt der var hjemmel til, at det psykiatriske afsnit uden patientens samtykke kunne vaske patientens tøj for at ødelægge eventuelle stoffer, som patienten ikke må have i afdelingen.

I sit brev af 17. december 2020 underrettede ombudsmanden Sundheds- og Ældreministeriet om, at han tog til efterretning, at ministeriet i sin udtalelse af 12. august 2020 havde oplyst, at der ikke var hjemmel til at fravige reglerne i psykiatrilovens § 19 a, og at det således ikke var muligt at fastsætte regler om rutinemæssig kropsvisitation eller undersøgelse i husordener på psykiatriske afdelinger.

Ombudsmanden tog også til efterretning, at det var ministeriets opfattelse, at det ikke kunne udelukkes, at der kunne indgås en aftale med patienten om gennemgang af ejendele eller kropsvisitation. Ombudsmanden var i den forbindelse enig med ministeriet i, at en sådan aftale forudsætter, at der foreligger et gyldigt samtykke fra patienten, jf. i den forbindelse [FOB 2020-15](#) og [FOB 2020-25](#) (på ombudsmandens hjemmeside).

Ombudsmanden tog desuden til efterretning, at ministeriet havde oplyst, at psykiatrilovens § 19 a ikke indeholdt hjemmel til at gennemføre kropsvisitationer eller undersøgelser med anvendelse af tvang, men at der i forbindelse med en kropsvisitation i særlige tilfælde kan anvendes fysisk magt i henhold til psykiatrilovens § 17, såfremt betingelserne i bestemmelsen er opfyldt.

Endelig noterede ombudsmanden sig, at ministeriet i sin supplerende udtalelse af 27. oktober 2020 havde meddelt, at det som overvejende hovedregel ikke er muligt med hjemmel i anstaltsforholdet at fastsætte regler om vask af patienters tøj uden patienternes samtykke.

Sundheds- og Ældreministeriet havde i sin udtalelse bemærket, at denne hovedregel må kunne fraviges i de tilfælde, hvor vask af patientens tøj uden patientens samtykke sker på baggrund af hygiejniske forhold. Ombudsmanden tog ikke stilling hertil, idet den aktuelle sag alene angik de typer af regler i husordener, som han havde fået kendskab til i forbindelse med sine tilsynsbesøg.

Ombudsmanden tog til efterretning, at ministeriet ville inddrage spørgsmålet om vask af tøj uden patientens samtykke i forbindelse med arbejdet med at

skabe et klart hjemmelsgrundlag for rammerne for at fastsætte begrænsninger i husordener på de psykiatriske afdelinger.

Link til hele rapporten:

https://www.google.dk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwic2Lf3_Y_wAhWhs4sKHxIqBVQQFjAAegQIBRAD&url=https%3A%2F%2Fwww.ombudsmanden.dk%2Ffind%2Fudtalelser%2Fberetningssager%2Falle_bsager%2F2020-43%2F&usg=AOvVaw3rl-cNoDhVowsgcJSGWKM1

LPD
Co/ Erik Dahlgaard
Tambogade 55
7790 Thyholm

Indbetalinger af pengegaver, bidrag
fra offentlige instanser og firmaer samt
den årlige kontingent på kroner 350 for
medlemskab, skal indbetales direkte til
vores netbank:

Sparekassen Thy

Regnr.: 9090

Kontonummer: 0004654765

LANDSFORENINGEN
af Patientrådgivere & Bistandsværger i Danmark

Kommunikation med kant

bog
staveligt
talt

MARK & STORM
GRAFISK

Korsvangen 15 | 5750 Ringe | Tlf. 62 62 22 77
www.mark-storm.dk